

Branislav Rauter

Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra Kamnik

ZGODOVINSKI VPOGLED V POUK KITARE V SLOVENSKEM GLASBENEM ŠOLSTVU

Izvleček

Osrednji namen prispevka je predstaviti zgodovinski razvoj poučevanja kitare v slovenskih glasbenih šolah, hkrati pa določiti vlogo in ovrednotiti pomen poučevanja kitare za slovensko glasbeno pedagogiko. Kitara je na Slovenskem zelo razširjeno glasbilo, posebej v zadnjih desetletjih se v regiji močno dviguje kakovost in raven igranja ter poučevanja kitare. Pred prvo svetovno vojno kitare v slovenskih glasbenih šolah niso poučevali, v času med obema vojnama pa se je na našem ozemlju močno okrepilo zanimanje za to glasbilo. Posledično so se v tem obdobju interaktivno pojavile prve glasbene šole, v katerih so sistematično poučevali kitaro, ter prva podjetja za proizvodnjo in trgovanje s kitarami, leta 1925 pa je izšel prvi slovenski učbenik za kitaro avtorja Adolfa Gröbminga. Kmalu po koncu druge svetovne vojne je bil pouk kitare v slovenskih glasbenih šolah ukinjen, izvajali so ga le v okviru maloštevilnih kulturno-umetniških društev in drugih ljubiteljskih krogov. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja se prične prepore slovenske kitaristike. Zaradi velikega zanimanja za igranje in učenje kitare, k čemur je gotovo pripomogla tudi velika proizvodnja kitar v tovarni glasbil Melodija Mengeš, so pristojne šolske oblasti ponovno uvedle pouk kitare v slovenske glasbene šole. To je spodbudilo izdajo novih slovenskih kitararskih začetnic oziroma učbenikov, ki so bili prilagojeni razvojnim standardom pouka kitare v slovenskih glasbenih šolah in drugih ustanovah, kjer poučujejo kitaro. Z intenzivnejšimi prizadevanji slovenskih kitararskih pedagoških delavcev, s ciljem približati kitaro evropskim standardom in posledično z uvedbo enotnih učnih načrtov ter kasneje univerzitetnega študija (leta 1996), je poučevanje kitare na Slovenskem napredovalo od začetnih diletantskih poskusov, s prve polovice prejšnjega stoletja, do kakovosti, ki smo ji priče v sodobnosti.

Ključne besede: kitara, glasbena šola, kitararski učbeniki, poučevanje kitare

Abstract

Historical Insight into Guitar Lessons in Slovenian Music Education

The basic purpose of the lecture is to present the historical development of teaching the guitar in Slovenian music schools and to evaluate the role and meaning of teaching the guitar for Slovenian music teaching. In Slovenia, the guitar is a very popular instrument; especially in the last decades, the level and quality of playing and teaching have been increasing rapidly. Before the First World War, the guitar was not taught at Slovenian music schools, while in the interwar period an interest in the instrument grew strongly in the region. As a result, first music schools appeared that offered systematic guitar education, first companies that produced and sold guitars were founded, and in 1925 the first Slovenian guitar method by Adolf Gröbming was published. Soon after World War II, Slovenian music school stopped offering guitar lessons, which were now available only in a few cultural and artistic societies and other amateur circles. The 1960s mark the rebirth of the Slovenian guitarists. Because of a great interest in playing and learning the guitar, which was also a consequence of the mass production of guitars in the instrument factory *Melodija Mengeš*, school authorities reintroduced the guitar in Slovenian music schools. This encouraged the publication of new Slovenian guitar methods, which were adapted to the developmental standards of the guitar class in Slovenian music schools and other institutions that offered guitar lessons. Great effort of Slovenian guitar teachers, whose aim was to reach European standards, design a unified curriculum and establish a university-level study of the guitar (in 1996), has yielded successful results, as the guitar teaching in Slovenian progressed from dilettante beginnings in the first half of the previous century to the high level we are witnessing today.

Keywords: guitar, music school, guitar textbook, teaching guitar

Uvod

Kitara je v sodobnosti zelo razširjen glasbeni instrument tako med poklicnimi kot tudi glasbeniki amaterji. Zaradi svoje vsestranskosti je pogosto zastopana v klasični in tudi v različnih zvrsteh popularne glasbe, kjer se pojavlja kot solistično ali spremljevalno glasbilo. Razvoj kitare je potekal skozi različna zgodovinska obdobja in se nadaljuje tudi v sodobnosti. Nanj so vezane številne kitarske šole in učbeniška gradiva, ki nastajajo vse od 16. stoletja naprej. V 16. stoletju so na Pirenejskem polotoku izšle prve zbirke skladb oziroma metode, v katerih so bili podani navodila in napotki za igranje kitare. V Španiji, kjer je v tem obdobju prednjačila vihuela, je bila večina skladb za kitaro objavljena skupaj z deli za vihuelo.¹ Alonso Mudarra (pribl. 1510–1580) je leta 1546 v Sevilii izdal zbirko *Tres libros de música en cifra para vihuela ... y algunas fantasias para guitarra*, v kateri je poleg skladb za vihuelo objavljenih tudi šest solov za štiri–strunsko kitaro.² *Guitarra española y Vandola de Cinco Ordenes y de Quatro* Juana Carlosa Amata (1572–1642) je prva znana metoda za kitaro s petimi dvojnimi strunami, ki vsebuje tudi krajše poglavje z razlago za kitaro s štirimi dvojnimi strunami. Delo je prvič izšlo v Barceloni leta 1596, druga in tretja izdaja pa leta 1627 v Léridi oziroma leta 1639 v Valenciji.³ V 17. in 18. stoletju je izšlo nekaj metod za učenje kitare s petimi oziroma šestimi dvojnimi strunami. Med njimi tudi *Explicación para tocar la guitarra de punteado, por música o sifra y reglas útiles para acompañar la parte del bajo* Juana Antonia Vargasa y Guzmána, kjer so podana navodila za igranje kitare s šestimi dvojnimi strunami, hkrati pa vsebuje tudi opis kitar s šestimi dvojnimi strunami in dvanajstimi prečkami.⁴ Leta 1799 je Fernando Ferandiere v Madridu izdal svojo šolo *Arte de tocar la guitarra española por música*, ki je hkrati tudi prva šola z napotki za učenje igranja z not kot preferenco proti igranju s simboli. V knjigi je opis kitare s šestimi dvojnimi strunami in sedemnajstimi prečkami.⁵ Konec 18. stoletja se pojavijo kitare s šestimi enojnimi strunami, ki so zasenčile vse dotedanje tipe kitar.⁶ V prvi polovici 19. stoletja je tako v Parizu izšlo nekaj kvalitetnih učbenikov kitarskih klasikov, kot so *Méthode compléte pour guitare* Fernanda Carullija (1770–1841),⁷ *Méthode pour la Guitare par Ferdinand Sor* Fernanda Sora (1778–1839),⁸ *Method for The Guitar* Matea Carcassija (1792–1853)⁹ in drugi, po katerih so se pri pisanju svojih učbenikov za kitaro zgledovali tudi nekateri slovenski avtorji. Za nov mejnik v razvoju kitare je okrog leta 1850 poskrbel Antonio de Torres Jurado, ki je izdelal kitaro, katere mere so skoraj enake današnjim. Standardiziral je dolžino strune od sedla do kobilice, nov način ojačitve zvočne plošče pa je omogočal večjo odzivnost in trdnost kitar

1 James James Tyler in Paul Sparks, *The Guitar and Its Music from the Renaissance to the Classical Era*, New York: Oxford University Press, 2009, str. 13.

2 Prav tam, str. 8.

3 Alexander Bellow, *The Illustrated History of the Guitar*, New York: Franco Colombo Publications, 1970, str. 66.

4 James Tyler in Paul Sparks, *The Guitar and Its Music from the Renaissance to the Classical Era*, n. d., str. 214.

5 Frederic V. Grunfeld, *The Art and Times of the Guitar*, New York: The Macmillan Company, 1969, str. 140.

6 Tom Evans in Mary A. Evans, *Guitars : music, history, construction and players : from the Renaissance to rock*, n. d., str. 40.

7 Maurice J. Summerfield, *The Classical Guitar-Its Evolution and Its Players Since 1800*, n. d., str. 81.

8 Branislav Rauter, *Skladatelj, kitarist in kitarski pedagog Fernando Sor*, diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, 2012, str. 70.

9 Frederic V. Grunfeld, *The Art and Times of the Guitar*, n. d., str. 194.

ter v povezavi s tem tudi nove načine in tehnike igranja.¹⁰ Znameniti kitarist, skladatelj in pedagog Francisco de Asis Tárrega Eixea (1852–1909) je bil med prvimi, ki je svoj način in tehniko igranja povezal z revolucionarno gradnjo kitar v drugi polovici 19. stoletja. Kitari je posvetil številna dela in etude ter vzgojil generacijo sijajnih kitaristov, kot so Emilio Pujol, Miguel Llobet, Rita Brondi, Daniel Fortea, Alberto Obregón in drugi, ki so nadaljevali njegovo delo.¹¹ Leta 1934 je Emilio Pujol (1886–1980) izdal prvega od štirih zvezkov kitarske šole *Escuela Razonada de la Guitarra*, ki so nastali po metodah njegovega učitelja, znamenitega Tárrege.¹² Sredi 19. stoletja so številni zahodno-evropski konservatoriji že uvedli pouk kitare, pred tem pa so se številni kitarski navdušenci izobraževali v privatni režiji ali pa so bili samouki.¹³ V 20. stoletju so Andrés Segovia (1893–1987), Abel Carlevaro (1916–2001), Paco de Lucia (1947–2014) in drugi s svojimi virtuoznimi nastopi, literaturo in učbeniki še naprej utirali pot kitari. Vse to uspešno nadaljujejo mlajše generacije kitaristov in s tem pomembno prispevajo k prepoznavnosti in ugledu, ki ga kitara uživa v sodobnosti.

Prvi pojavi kitare na slovenskih tleh

Prve pojave kitare na naših tleh raziskujemo predvsem s preučevanjem pisnih in likovnih virov, med katerimi je najpomembnejša freska z gradu Podsreda, ki naj bi nastala v 16. stoletju¹⁴ in predstavlja najstarejši doslej znani primer upodobitve kitarskih glasbil na slovenskih tleh.¹⁵ Nahaja se na fasadi ob stopnišču notranjega dela vzhodnega trakta gradu. Motiv prikazuje dve krilati figuri, obrnjeni druga proti drugi, od katerih ima ena v rokah glasbilo tipa kitare. Zanimiv podatek o obstoju kitare na naših tleh že konec 15. stoletja izvemo iz popotnega dnevnika tajnika oglejskega patriarha Paola Santonina, v katerem piše, da so se 3. septembra leta 1486 ustavili v Trziču in po večerji zapeli ob spremljavi kitare.¹⁶ Iz ohranjene dokumentacije *Academije philharmonicorum* izvemo o instrumentih, ki so bili v rabi na naših tleh v 18. stoletju, med njimi pa je omenjena tudi kitara.¹⁷ Kasneje zasledimo, da je med člane *Filharmonične družbe* kmalu po njeni ustanovitvi pristopil Alojz Pešek (Pesček), ki je poučeval kitaro in imel leta 1822 v Ljubljani celo svoj koncert.¹⁸ V prvi polovici 19. stoletja je kitara še enkrat omenjena. Jožef Božič (Josef Bosizio), član ljubljanske *Filharmonične družbe*, ki je pisal ples za prireditve *Stanovskega gledališča*, je za tak ples priredil delo češkega skladatelja in klavirskega virtuozna Ignaza Moschelesa *Sextur* za violino, violo, violončelo, flavto,

10 Alexander Bellow, *The Illustrated History of the Guitar*, n. d., str. 181.

11 Tom Evans in Mary A. Evans, *Guitars : music, history, construction and players : from the Renaissance to rock*, n. d., str. 122.

12 Prav tam, 161, str. 162.

13 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Ljubljana, 1995, str. 101.

14 Ivan Stopar, *Grad Podsreda med včeraj, danes, jutri*, Celje: ZVNKD, 1999, str. 43.

15 Darja Koter, Glasbilo na srednjeveški freski z gradu Podsreda, iz dokumentacije *Kozjanski park*, pridobljeno po elektronski pošti dne 18. 2. 2014.

16 Giuseppe Vale, *Itinerario di Paolo Santonino in Carnita, Stiria e Carniola negli anni 1485–1487*, Vatikan: Biblioteca apostolica Vaticana, 1943, str. 187–188.

17 Dragotin Cvetko, *Academia Philharmonicorum Labacensis*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1962, str. 65.

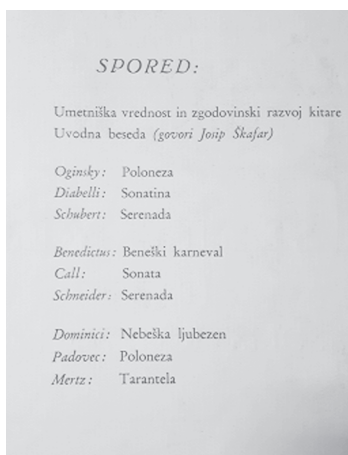
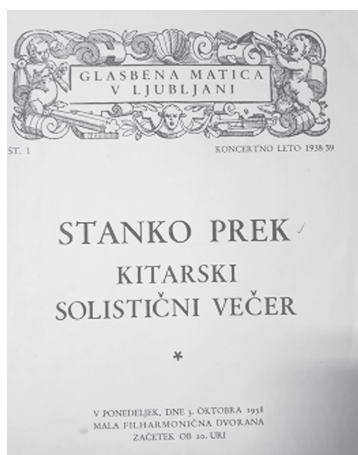
18 Dragotin Cvetko, *Odmevi glasbene klasike na Slovenskem*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1955, str. 140.

klarinet in kitaro.¹⁹ Kasneje kitara v javnem glasbenem življenju ni več omenjena, kar pa ne pomeni, da je med Slovenci ni bilo. Njeno mesto je bilo predvsem znotraj zaključenih družb, kjer je služila kot spremljevalno glasbilo k petju, kot solistično glasbilo pa se ji vse do prve polovice 20. stoletja v našem prostoru ni uspelo uveljaviti.

Obdobje med obema vojnama

V obdobju med obema vojnama se je na Slovenskem okrepilo zanimanje za kitaro. Posledično so se na naših tleh pojavila prva podjetja za proizvodnjo in trgovanje s kitarami,²⁰ pa tudi prve glasbene šole, v katerih so poučevali kitaro.²¹ Svoj prispevek k prepoznavnosti tega šest- strunskega glasbila na Slovenskem je dodal slovenski kitarist, pedagog in skladatelj Stanko Prek (1915–1999), ki je 3. oktobra leta 1938 v mali dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani izvedel prvi solistični koncert klasične kitare.²²

Sliki 1 in 2: Koncertni list Kitarskega solističnega večera z dne 3. oktobra 1938



Vir: osebni arhiv

Po koncu prve svetovne vojne je na Slovenskem delovalo le nekaj glasbenikov, ki so se zgolj ljubiteljsko ukvarjali s kitaro, igranja tega glasbila pa so se kot samouki naučili s pomočjo tujih kitarskih šol oziroma učbenikov. To je spodbudilo slovenskega glasbenika in pedagoga, kitarskega samouka Adolfa Gröbminga (1891–1969), da je leta 1925 napisal prvo slovensko šolo oziroma učbenik za kitaro z naslovom *Kitarska šola za začetnike, namenjena zlasti spremljavi petja*.²³ Šola je izšla istega leta v Ljubljani v založbi Minke Modic (1886–1965), ki se je poleg založništva ukvarjala tudi s prodajo glasbil ter imela v

¹⁹ Ljudmil Rus, *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*, n. d., 286. Videno tudi Dragotin Cvetko, *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1959, str. 298.

²⁰ Uroš Dojčinovič, *Gitara na Balkanu*, Beograd: Prosveta, 2012, str. 378.

²¹ Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 357. Videno tudi Ljudmil Rus, *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*, n. d., str. 290.

²² Tomaž Šegula, *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.

²³ Adolf Gröbming, *Kitarska šola za začetnike*, Ljubljana: Minka Modic, 1925, str. 3.

Ljubljani manjšo tovarno za proizvodnjo in popravilo brenkal.²⁴ Prvi slovenski kitarski učbenik, sestavljen iz dveh delov, je napisan pregledno, sistematično urejeno ter kaže na potrebo po ustrezni literaturi oziroma na usmerjenost kitaristov v danem času na Slovenskem. Prvi del, izrazito teoretičen, obsega 34 strani, drugi pa je praktično zasnovan, na 56 straneh, s številnimi vajami in krajšimi skladbami. Uporabniki učbenika tako poleg kitarskih osnov pridobijo ogromno znanja iz glasbene teorije, kar kasneje znajo uporabiti v praksi. V kratkem uvodu avtor pojasni vzroke za nastanek ter namen kitarske šole: »Slovenci nimamo za kitaro šole, ki bi pomagala začetniku preko prvih težkoč. Namen mojega dela pa ni podati snovi za dosego višje tehnike, ampak le seznaniti prijatelje kitare s prvimi pojmi igranja. To poudarjam že na tem mestu, da se izognem krivičnim očitkom boljših igralcev, ki ne bi našli v moji šoli onega, česar so morda pričakovali. Kdor si je pa zastavil višje cilje, naj seže po Scherrerjevi in Carullijevi šoli, ki jih vsakemu igralcu toplo priporočam. Prepričan sem, da bo onim, ki želijo doseči toliko spretnosti, da bi znali spremljati pesmi v domačem krogu, moja šola za začetek zadostovala. Ako pa se s tem znanjem ne bodo zadovoljili, ampak bodo segali tudi po drugih večjih delih, ki jih nudi glasbena literatura ljubiteljem kitare, bo moj trud poplačan, ker sem s tem dosegel svoj končni namen.«²⁵

Slika 3: Adolf Gröbming – Kitarska šola za začetnike



Vir: osebni arhiv

Vse do tridesetih let prejšnjega stoletja, ko so v glasbeni šoli Železničarskega društva Drava v Mariboru prvi pričeli s poukom kitare, le-ta v slovenskih glasbenih šolah ni bila zastopana. Glasbena šola na desnem bregu Drave je s svojim delovanjem pričela 1. februarja leta 1931. Dve leti kasneje je vodenje šole prevzel profesor Hinko Druzovič starejši, ki jo je uspešno vodil do leta 1941, ko je šola zaradi nemške okupacije

²⁴ Uroš Dojčinovič, *Gitara na Balkanu*, n. d., str. 378.

²⁵ Adolf Gröbming, *Kitarska šola za začetnike*, n. d., str. 3.

prenehala.²⁶ S strani okupatorja je bil uničen ves inventar šole, vključno z vsemi zapisniki in ostalo dokumentacijo,²⁷ zato časovnice poučevanja kitare v glasbeni šoli Železničarskega društva Drava ne moremo natančno opredeliti. Iz časopisnih člankov, ki so poročali o uspešnih javnih produkcijah glasbene šole, je moč sklepati, da so s poukom kitare pričeli najkasneje v šolskem letu 1933/34 in jo poučevali vsaj do leta 1936. Na produkciji, ki je potekala 16. junija 1934 v veliki dvorani Narodnega doma v Mariboru, sta nastopila dva kitarista,²⁸ na zaključni produkciji 22. maja 1936 pa pet kitaristov in en mandolinist. Obe glasbili je poučeval »gospod Blažič«.²⁹

V tridesetih letih prejšnjega stoletja so s poučevanjem kitare pričeli tudi v Glasbeni šoli Sloga. Šola je konec leta 1926 ustanovilo Narodno železničarsko glasbeno društvo Sloga. Sprva so člani društva imenovali šolo »naraščajska šola«, v njej pa se je 6 gojencev učilo igranja klavirja. Že po nekaj mesecih se je število povečalo in prvo leto je uspešno dokončalo letnik 8 gojencev, med njimi ni bilo kitaristov.³⁰ Iz arhivskih virov, s katerimi razpolagamo, letnice uvedbe kitarskega oddelka ne moremo natančno opredeliti, lahko pa trdimo, da se je to zgodilo najkasneje leta 1938. V glasilu glasbene šole *Mlada Sloga* z dne 1. novembra 1938 je objavljena kronika šole, iz katere ugotovimo, da je bilo 31. oktobra 1938 v glasbeno šolo vpisanih 216 gojencev, od tega se je jih 9 učilo kitaro.³¹ Število gojencev je doseglo višek v šolskem letu 1940/41, ko jih je bilo vpisanih približno 380, med njimi 12 kitaristov.³² Na šolskih produkcijah so občasno sodelovali tudi gojenci kitarskega oddelka ter z deli priznanih kitaristov in skladateljev, kot so Leonard de Call, Heinrich Albert, Johan Kaspar Mertz, ter tudi z deli njihovega učitelja Stanka Preka, pokazali usmerjenost in raven izobraževanja kitare na Slovenskem konec tridesetih let prejšnjega stoletja.³³ V šolskem letu 1938/39 so zgolj za eno leto izvajali pouk kitare tudi v glasbeni šoli ljubljanske Glasbene matice, ki ga je obiskovalo 8 gojencev.³⁴

Tako v Glasbeni šoli Sloga kot tudi v ljubljanski Glasbeni matici je kitaro poučeval Stanko Prek, najvidnejši predstavnik slovenske kitaristike iz prve polovice 20. stoletja. Po maturi je nekaj časa študiral solopetje in kot samouk igral kitaro. Leta 1940 se je vpisal na kompozicijski oddelek Akademije za glasbo v Ljubljani ter izobraževanje, zaradi želje po poglobljenem znanju kitare, po enem letu prekinil. Kasneje se je zasebno izobraževal pri priznanemu kitaristu, skladatelju in pedagogu Heinrichu Albertu (1870–1950); med letoma 1940 in 1941 pa študiral kitaro na Državni glasbeni akademiji v Münchnu ter diplomiral 5. julija 1941 pod mentorstvom profesorja Josefa Eitelea. Za študij kitare sta ga

26 Vlado Golob, »Glasbena šola Železničarskega glasbenega društva 'Drava', *Srednja glasbena šola Maribor - 10 let v svobodi*, Maribor: SGŠ, 1955, str. 23–24.

27 Prav tam.

28 B. p., »Produkcija Glasbene šole 'Drave', *Mariborski večernik »Jutra«*, 16. 6. 1934, št. 137, str. 3.

29 B. p., »Javni nastopi Glasbene šole narodno-železničarskega glasbenega društva »Drave« v Mariboru«, *Mariborski večernik »Jutra«*, 28. 5. 1936, št. 121, str. 2.

30 Peter Bitenc, »Še o glasbeni šoli 'Sloge', *35 let SKUD Tine Rožanc*, Ljubljana: SKUD Tine Rožanc, 1955, 17–20. Simon Danev, »Spomini na prvih 12 let«, *35 let SKUD Tine Rožanc*, n. d., str. 16, 17.

31 Mlada Sloga, letnik I., št. 2, Ljubljana, 1. november 1938, str. 14.

32 Peter Bitenc, »Še o glasbeni šoli 'Sloge', *35 let SKUD Tine Rožanc*, n. d., 19. Mlada Sloga, letnik III., št. 4, 5, Ljubljana, april, junij 1941, str. 36–40.

33 Mlada Sloga, letnik III., št. 2, Ljubljana, februar 1941, str. 23, 24.

34 *Letno poročilo za poslovno dobo 1938 in za šolsko leto 1938/39*, Ljubljana: Glasbena Matica v Ljubljani, 1939, 10–20. *Letno poročilo za poslovno dobo 1939 in za šolsko leto 1939/40*, Ljubljana: Glasbena Matica v Ljubljani, 1940, str. 5.

navdušila Adolf Gröbming in Vilko Ukmar, z brezobrestnim posojilom pa mu ga je omogočila Banovinska uprava v Ljubljani. Prek je v svoji dolgoletni pedagoški praksi opravil pomembno vzgojno in pionirsko delo, saj je prvi na Slovenskem začel gojiti sistematični pouk za solistično klasično kitaro, hkrati pa tudi za spremljavo in skupinsko muziciranje na tem glasbilu. Stanko Prek je bil sin železničarja, to dejstvo pa ga je gotovo povezal z železničarskim društvom in Glasbeno šolo Sloga, kjer je skoraj desetletje poučeval številne kitarske navdušence.³⁵

Slika 4: Spričevalo Stanka Preka

Zrelostno spričevalo Stanka Preka

Staatliche Akademie der Tonkunst in München

Reife-Zeugnis

P r e k Stanko

aus

L a i b a c h

geboren am 12. März 1915 zu Solkau (Italien)

hat die Staatliche Akademie der Tonkunst in München von

bis als Schüler der Orchesterschule und vom 7. März 1941

bis 5. Juli 1941 als ordentlicher Studierender besucht.

Am Schlusse des Studienjahres 1940/41 hat er sich der Reife-Prüfung

in Hauptfach G i t a r r e unterzogen und diese bestanden.

Die Leistungen waren

in dem Hauptfache

Gitarre fast sehr gut

in den Pflichtfächern:

Klavier fast sehr gut

Allgemeine Musiklehre gut

Harmonielehre genügend

Formenlehre gut

Musikgeschichte noch genügend

Instrumentenkunde genügend

Bemerkungen:

München, den 5. Juli 1941

Der Ministerialkommissar

W. Steinge

Der Präsident:

Tränk

Abteilung der Noten: I = sehr gut, II = fast sehr gut, III = gut, IIIa = genügend, IIIb = noch genügend, IV = ungenügend.

Vir: Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II* (1995), str. 239.

Poučevanje kitare na Slovenskem v času okupacije 1941–1945

V času okupacije je v slovenskih glasbenih šolah pouk kitare potekal le v Ljubljani, in sicer v šoli Glasbene matice in Glasbeni šoli Sloga. Vodilni člani Železničarskega glasbenega društva Sloga so se zavedali, da se v šoli vzgaja glasbeno nadarjene otroke slovenskih železničarjev, delovanje glasbene šole tudi v času okupacije pa jih je obvarovalo pred prisilnim vstopom v kulturne fašistične organizacije in glasbenim

³⁵ Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 101, 231, 268.

izobraževanjem v tujem jeziku.³⁶ Gojenci kitarskega oddelka so z deli kitarskih klasikov občasnoma nastopali na šolskih produkcijah bodisi individualno, v komornih zasedbah ali pa v orkestru ter s tem prispevali k prepoznavnosti kitare na Slovenskem.³⁷

V ljubljanski Glasbeni matici, tokrat na Srednji glasbeni šoli pri Glasbeni akademiji, je pouk kitare prvič stekel v šolskem letu 1941/42. Kitaro je poučeval Stanko Prek, takrat med Slovenci edini visoko šolani kitarist.³⁸ Zaradi velikega zanimanja za učenje kitare, so bili v zavodu že prvo leto primorani razpisati sprejemne izpite. Prijavilo se je 22 kandidatov, izmed katerih so bili le štirje sprejeti v zavod, ostale pa so preusmerili v Glasbeno šolo Sloga.³⁹ Med sprejetimi učenci je bil tudi Karel Hladky (1916–1962), kasneje priznani slovenski kitarist, skladatelj in glasbeni pedagog, pa tudi Pavla Buh in Janez Ovsec. Slednja sta bila med letoma 1938 in 1940 že Prekova učenca, ko sta se izobraževala v nižji šoli ljubljanske Glasbene matice in Glasbeni šoli Sloga. Med vsemi štirimi kandidati je bil Hladky edini vpisan neposredno v 3. razred, ob zaključku šolskega leta pa tudi edini ocenjen z odlično oceno. Leto kasneje šolanja kitare ni nadaljeval zaradi internacije v taborišče Gonars.⁴⁰ Sicer pa je pouk kitare na Srednji glasbeni šoli potekal dvakrat tedensko po 20 minut. Gojenci kitarskega oddelka so v šolskem letu 1943/44 prvič interno nastopili s solističnimi točkami in v komornih zasedbah, s programom pa so pokazali zavidljivo raven kitarskega znanja ter velik napredek v igranju kitare na Slovenskem.⁴¹

V ostalih večjih mestih naše domovine so ob prihodu nemškega okupatorja glasbene šole za nekaj časa prenehale delovati. Ponekod na Gorenjskem in Štajerskem so prostore slovenskih glasbenih šol zavzeli Nemci in tam ustanovili svojo glasbeno šolo, imenovano *Musikschule für Jugend und Volk*.⁴² Učitelji so bili večinoma nemške narodnosti, zato je pouk potekal izključno v nemškem jeziku. Klasična glasbila so poučevali strokovno usposobljeni učitelji, ljudska glasbila, med katera je bila skupaj s harmoniko, kljunasto flavto in citrami razvrščena tudi kitara, pa poleg njih tudi glasbeniki ljubitelji.⁴³

V Kranju je nemški okupator leta 1943 obnovil prostore glasbene šole, v njih pa se je istega leta naselila in s poukom pričela podružnica celovškega konservatorija. Učitelji iz Celovca so gojili predvsem skupinsko igro, poučevali pa tudi kitaro.⁴⁴ Med letoma 1941 in

36 Franc Podbregar, »Nekdanji zborovodja in predsednik pripoveduje«, *35 let SKUD Tine Rožanc*, n. d., str. 15.

37 »Mladinski glasbeni nastopi«, *Slovenec*, 12. 7. 1944, št. 157, 3; »Prva sklepna produkcija glasbene šole 'Sloge'«, *Jutro*, 6. 7. 1944, št. 152, str. 4; »Glasbeni naraščaj 'Sloge'«, *Jutro*, 11. 7. 1944, št. 156, str. 3. Glej tudi Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 268–271.

38 »Mladinski glasbeni nastopi«, *Slovenec*, 12. 7. 1944, št. 157, 3; »Prva sklepna produkcija glasbene šole 'Sloge'«, *Jutro*, 6. 7. 1944, št. 152, str. 4; »Glasbeni naraščaj 'Sloge'«, *Jutro*, 11. 7. 1944, št. 156, str. 3. Glej tudi Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 268–271.

39 Prek je sočasno s poučevanjem kitare nadaljeval študij kompozicije na pedagoškem oddelku Glasbene akademije in leta 1944 diplomiral v razredu profesorja Lucijana Marije Škerjanca (1900–1973).

40 Prav tam, 23. *Letno poročilo za poslovno dobo 1938 in za šolsko leto 1938/39*, n. d., str. 11, 15. Mlada Sloga, letnik III., št. 4, 5, Ljubljana, april, junij 1941, str. 37–38.

41 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 101–102.

42 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, str. 372.

43 Drago Hasl, *Zgodovina glasbene šole v Ptuj: k 40. obletnici slovenske glasbene šole*, Ptuj: Šolski odbor glasbene šole, 1959, str. 34.

44 Kunst-Dolgan Lilijana, »Oris razvoja glasbene šole Kranj«, *Glasbena šola v Kranju: ob petdesetletnici obstoja in delovanja*, Kranj: Glasbena šola, 1959, str. 32.

1944 so v mariborski *Musikschule für Jugend und Volk* nemški učitelji gojili predvsem mladinsko petje in skupinsko muziciranje. Največ so poučevali kitaro, citre, harmoniko in frulice, manj klavir in violino.⁴⁵ Podobno je bilo na Ptujju, kjer je 13. septembra 1941 s svojim delovanjem pričela štirirazredna šola *Musikschule für Jugend und Volk*. Tam je kitaro poučeval Hans Wamlek, ki je bil zadnje leto okupacije tudi ravnatelj šole.⁴⁶ Med letoma 1941–1943 so pouk kitare izvajali tudi v Trbovljah, kjer sta kitaro poučevala Viljem (Vilko) Kovač in Elizabeta Lipold.⁴⁷ Ob zlomu hitlerjevskega režima so nemški učitelji zapustili našo deželo. Glasbena šola okupatorjev ni zapustila v glasbenovzgojnem smislu nobenih vidnejših sledov, arhiv šole pa so Nemci pred odhodom uničili.

Zaradi čedalje večjega zanimanja za igranje in učenje kitare v okviru organiziranega kot tudi neorganiziranega glasbenega izobraževanja, je med Slovenci naraščala potreba po ustrezni literaturi, ki bi bila v pomoč tako v šolski rabi kot tudi samoukom. Tako sta na naših tleh v tem obdobju nastali dve kitarški začetnici. Leta 1942 je izšla *Kitarska šola - osnovne vaje*, delo dveh avtorjev in kitarških amaterjev, Staneta Kranjca (1910–1968) in Jožeta Turšiča (1912–2002), ki jo je v Ljubljani izdala in založila Učiteljska tiskarna, d. d., o njenem izidu pa je poročal tudi časopis *Slovenec*.⁴⁸ Učbenik v uvodnih poglavjih, v primerjavi s šolo Adolfa Gröbminga, nakazuje napredek predvsem v smislu natančnejšega opisa kitare. Te zasluge gotovo lahko pripišemo Jožetu Turšiču, sicer izvrstnemu izdelovalcu kitar in godal. Opisu sledi igranje in uglaševanje instrumenta, pregled tonov na ubiralki ter obravnava osnovne glasbene teorije. Avtorja v teoretičnem uvodu namenita nekaj besedila tudi razlagi tehnike igranja kitare kot solističnega glasbila. Teoretičnemu delu sledijo vaje za desno in levo roko posamič in skupaj ter vaje za spremljanje. Za konec sta izpisala durove in molove lestvice po kvintnem zaporedju ter z notno sliko in sliko na ubiralki ponazorila nekaj prijemov durovih in molovih trozvokov. Žal se *Kitarska šola*, ki obsega le 30 strani, zaključuje brez ene same vaje oziroma skladbice, s katero bi lahko teoretične napotke in naučeno tehnično znanje preizkusili v praksi, izredno nepregledna za današnji čas pa je tudi razlaga notne slike.⁴⁹

Med drugo vojno sta avtorja izdala še *Etude za kitaro*, 10 etud, ki temeljijo na razloženih akordih, in so verjetno njuno avtorsko delo, saj imena morebitnih avtorjev niso navedena. Stane Kranjc je kasneje izdal več priredb ljudskih in božičnih pesmi za kitaro, ki jih je bilo poleg učbenika moč kupiti v ljubljanskih knjigarnah in so bile med mladimi samouki zelo zaželeni.⁵⁰

Karel Hladky, ki je pred drugo svetovno vojno poučeval v Glasbeni šoli Sloga,⁵¹ je leta 1944 v Ljubljani, v samozaložbi izdal svojo *Kitarsko šolo*. Predgovor sta podpisala tako avtor sam kot tudi takrat vodilni slovenski kitarist Stanko Prek, leto dni Hladkyjev učitelj

45 Prav tam, str. 364.

46 Drago Hasl, *Zgodovina glasbene šole v Ptujju: k 40. obletnici slovenske glasbene šole*, n. d., str. 35.

47 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 377–379.

48 M. T., *Kitarska šola*, Slovenec, 19. 05. 1942, št. 114 a, str. 4. Videno tudi v Tomaž Šegula, *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.

49 Stane Kranjc in Jože Turšič, *Kitarska šola-osnovne vaje*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, d. d. v Ljubljani, 1942.

50 Ljudmil Rus, *Njeno veličanstvo kitaro in njeni podaniki*, n. d., str. 290.

51 Pismo Karla Hladkyja Personalnemu oddelku za kulturo in prosveto vlade LRS z dne 18. marca 1952.

kitare. Ta je *Kitarsko šolo* ocenil kot pozitivno in napisano »metodično tako, da bo začetnikom pomagala preko vseh prvih težav«. ⁵² Avtor v predgovoru pove, da je učbenik namenjen predvsem šolski rabi, samoukom pa bo v pomoč le v primeru obvladovanja glasbene teorije. Večina skladb v učbeniku je avtorjevih priredb slovenskih ljudskih pesmi, s čimer je želel šolo narediti privlačnejšo in jo približati slovenskim ljubiteljem kitare. Za tiste, ki bi se kasneje morda želeli posvetiti resnejšemu študiju kitare, pa je Hladky prepričan, da bodo z usvojenim znanjem iz učbenika, brez težav lahko nadaljevali študij s tujo literaturo. ⁵³ Hladky je že pred tem, leta 1942, napisal skladbo z naslovom *Gonarški zvonovi*, ki spada med prva resnejša dela za kitaro solo slovenskih avtorjev. Delo je nastalo leta 1942 v času skladateljevega bivanja v ujetništvu v koncentracijskem taborišču Gonars kot refleksija na notranja občutja utesnenosti in doživljanje grozot. Avtor je v svojo skromno notno beležko na koncu skladbe zapisal: »Spomini na misli v ob večernem zvonjenju gonarških zvonov, ki mi jih je vzbudilo njih oddaljeno potrkanje. Njih tožni ton in moje duševno hrepenenje po svobodi naj odseva iz blagoglasja akordov, ki so nastali v Gonarsu – v ujetništvu. Gonars, 22. avgust 1942.« ⁵⁴

Obdobje od osvoboditve do začetka šestdesetih let prejšnjega stoletja

Obdobje po koncu druge svetovne vojne do začetka šestdesetih let razvoju kitare na Slovenskem ni bilo naklonjeno. Kmalu po osvoboditvi so, navzlic izjemnim uspehom, tedanje oblasti ukinile glasbeno šolo Sloga, v kateri je vse dotlej potekal tudi pouk kitare. V šoli Železničarskega glasbenega društva so osnovna glasbena znanja pridobili številni ljubitelji in tudi tisti, ki so se kasneje poklicno ukvarjali z glasbo. Med njimi lahko izpostavimo slovenskega skladatelja, pedagoga in publicista Janeza Bitenca (1925–2005), kitarista in violončelista Antona Čareta (1933), pa tudi slovenskega pesnika, pisatelja in publicista Vojana Tihomirja Arharja (1922–2007), sicer velikega ljubitelja in avtorja številnih člankov o kitari. ⁵⁵ Konec šolskega leta 1945/46 je bil pouk kitare ukinjen tudi v šoli ljubljanske Glasbene matice, takrat najbolj priznane glasbene institucije na Slovenskem. ⁵⁶ Na ta način je bilo poučevanje kitare na Slovenskem prepuščeno raznim kulturno-umetniškim društvom, v katerih so gojili pouk kitare še naprej. V Ljubljani velja izpostaviti Kulturno-umetniško društvo Jožeta Moškriča, kjer je kitaro poučeval Karel Hladky. Društvo je imelo prostore v palači Grafike v Ljubljani na Miklošičevi cesti. Za potrebe kitarskega oddelka so leta 1948 izdali *Carcassijevo šolo za kitaro*, leta 1949 *12 etud za kitaro*, 1. zvezek *Heinricha Alberta* ter *34 lahkih skladb* in *24 lahkih skladb za kitaro*. Izbor skladb, etud in ostalo gradivo je zbral in uredil Karel Hladky, ki je sestavil tudi učni načrt, po katerem so v društvu poučevali kitaro. ⁵⁷

⁵² Karel Hladky, *Kitarska šola*, Ljubljana: Samozaložba – Tiskarna Maks Hrovatin, 1944, str. 3.

⁵³ Prav tam.

⁵⁴ Karel Hladky, *Gonarški zvonovi*, notno gradivo.

⁵⁵ Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, n. d., str. 271.

⁵⁶ Tomaž Šegula, *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.

⁵⁷ Ljudmil Rus, *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*, n. d., str. str. 292.

Slike 5, 6 in 7: Učni načrt za kitaro Karla Hladkyja

UČNI NAČRT ZA KITARO	
SEstavil: K. Hladky	
NIŽJA STOPNJA:	
I. razred:	
Durove lestvice v obsegu 1. oktave Akordi/kadenca/ki jih obravnava sola Caracas: Sola I. del do 8 dura Albert: Etude I. 2v. No 1-6	
Dopolnilo: Zbirka 34 lahkih skladb / lažja dela/ Sor: Etude Op. 60 II. del Kuffner: Vaje za dve kitari op. 160 Spremljava narodnih pesmi v lažjih ton. maščin	
II. razred:	
Molove lestvice v obsegu 1 oktave Akordi/kadenca/ nadaljevanje vzporedno s kit. solo Caracas: Sola I. del do konca Albert: Etude I No 7 - 12 Solo-igra stran 13 - 21	
Dopolnilo: Zbirka 34 lahkih skladb dalje De Call: Dueti op. 20, 24 in 34 Trii op. 26 Primerne dela: Alberta, Kuffnerja in Marullija Spremljava umetnih pesmi lažjega značaja	
SREDNJA STOPNJA:	
I. razred:	
Durove in molove lestvice v obsegu preko 2 oktav, z raznimi mašini ubiranja /Albert IV. del/ Akordi/kadenca/ in skladu z lestvicami, s uporabo tre- molo ubiranja /Albert IV/ Caracas: Sola II. del po zmogljivosti Sola III. del, lažje vaje Albert: Etude II. del No 13 - 19 Solo-igra I. del do konca II. del stran 4 - 5	
Dopolnilo: Zbirka 34 lahkih skladb do konca 24 skladb za kitaro /lažja dela/ Giuliani: Sonatine No 1. in 2. Giuliani: Sonata op. 26 No 1 - 4 Primerne dela: Alberta /dueti, trii in kvarteti/ Lhoyer op 32 i. dr. Spremljava umetnih pesmi težjega značaja	

-2-	
II. razred:	
Lestvice v tercah /Albert IV Akordi: Albert IV del stran 27 in 28 /nekaj načinov/ Caracas: Sola II del do konca III del do konca /glej: Albert Sola II del Albert: Etude II del No 20 - 24 III del No 25 - 28 Solo-igra II stran 7 - 19	
Dopolnilo: Zbirka 24 skladb za kitaro do konca Giuliani: Sonatina No 3 Legnani op 250 Caracas: Capriccio op 26 No 5 in 6 Giuliani op 111 I del Sor: Etude op 35 I in II del op 23 I in II del Caracas: Etude op 60 /lažje vaje/ Schumann: Op 68 Carulli: Dueti op 48, 146, 120 in 133 Sor: Dueti op 34, 38, 46 in 52 Primerne dela /komorna/ 15 francoske, španske, nemške, italijanske in druge literature	
III. razred:	
Lestvice v sekstah /Albert IV del, stran 16 - 20 in v sektakordih Akordi/nadaljevanje smovi prejšnjega razreda Albert: Sola III del / po zmogljivosti/ Etude III del No 29 - 36 Solo-igra II del stran 20 - 23	
Dopolnilo: Caracas: Etude op 60 /nadaljevanje/ Giuliani: Etude op 100 Sor: Etude op 61 op 17 in 18 Giuliani: Etude op 48 /po zmogljivosti / op 111, II del R. de Visee: 9 stvarkov klasične Suite Sor: Solo op 15 Forte: Op 7 in 8 Albert: 2 Sonati in Suite v C duru Carulli: Dueti op 96 Komorna dela: Paganini, Schnebel, Matiegka, Schubert i. dr	

+3-	
IV. razred:	
Lestvice v oktavih/kromatične vaje /Albert IV/ Akordi/nadaljevanje in zaključek vseh možnosti ubranj Albert: Sola III del do konca Etude IV Solo-igra III del	
Dopolnilo: Giuliani: Etude op. 45 nadaljevanje /po zmogljivosti/ + Sor: Etude op 31 No 13-15 Legnani: Etude op 20 No 1 - 13 Schubert op 40 Mozzart: Capriccio Albert: Koncertna dela /1 - 5 sv./ Mertz: Solo op 13, 65 Sor: Solo op 11 Giuliani: Sonata Eroica Solo dela: Viana, Albeniz, Malate i. dr. Giuliani: Dueti op 130 Carulli: Dueti op 218 in 227 Komorna dela: Haydn, Boccherini i. dr.	
VISOKA STOPNJA:	
I in II razred:	
Ponovitev lestvicne in akordične tvarine iz Albert IV del Albert: Etude IV, Vin VI sv. Solo-igra III /ponovitev/ Sor: Etude op 6 in 31 /II sv./ 29 in 11 Giuliani: Etude op 48 do konca Coste: Etude op 38 in Legnani op 20 Solo-dela: Bacha, R. de Visee, Mertz /Fantazija, Legenda/ Molino op 6, 3 Sonate Paganini: 26 originalnih del	
Dopolnilo: Solo dela: Coste, Mertz, Sor op 22, Aguado, Albeniz, Scovira Pujol, Lobet, Arcoas, Farrega i. dr. Caracas: Capriccio op. 26 No 1 - 4 Koncertne etude raznih mojstrov in komorna dela /Paganini: Koncert za kitaro in violino, Carulli: Koncert kitare ob spremljavi orkestra	
Stranski Predmeti: Teorija solfgeja in ritm Harmonija Kontrapunkt Nauk o oblikah Nauk o instrumentih Nekaj razredov klavirja Zgodovina, akustika i. dr.	

Vir: osebni arhiv

Kasneje je glasbeno šolo društva prevzel *Svet Svobod in prosvetnih društev okraja Ljubljana* na Cankarjevi 5 v Ljubljani. Po vojni so v vseh večjih mestih ustanavljali Svobode, ki so prevzele vlogo nekdanjih zvez kulturnih društev, le-te pa so bile 23. avgusta 1952 združene v Zvezo delavsko prosvetnih društev Svoboda. V glasbeni šoli društva na Cankarjevi 5 je od leta 1953 do konca šolskega leta 1959/60 kitaro poučeval Vlado Arhar (1933) po dokaj zahtevnem učnem načrtu njegovega nekdanjega učitelja

Karla Hladkyja. Poleg klasičnega programa kitare so poučevali kot samostojen predmet tudi kitarско spremljavo, kar je bilo zlasti med mladimi kitaristi še bolj zaželeno. Po šestih letih izobraževanja oziroma opravljenih šestih razredih, so gojenci šolanje sklenili z zavidljivim znanjem, med njimi tudi priznani slovenski kitarist in pedagog Ljudmil Rus (1933). V Ljubljani je imela takrat svojo glasbeno šolo tudi bežigradska Svoboda na Smoletovi 16, kjer je kitaro sprva poučeval Prekov nekdanji učenec Anton Čare. Leta 1957 je Čaretove učence prevzel Ljudmil Rus in tam leta 1960 ustanovil kitarški ansambel. Pouk je potekal dvakrat tedensko po 20 minut, zaradi velikega zanimanja za kitaro pa je Ljudmil Rus poučeval kar 40 učencev.⁵⁸

Podobno kot v Ljubljani so tudi v Glasbeni šoli Ptuj takoj po vojni še nekaj časa izvajali pouk kitare. Franc Hribernik je poučeval 2 učenca, po končanem šolskem letu 1945/46 pa so kitaro za več let odstranili iz predmetnika.⁵⁹ Nekoliko drugače je bilo v Kranju, kjer so v tamkajšnji glasbeni šoli pouk kitare uvedli v šolskem letu 1946/47. Prvo leto ga je obiskovalo 6 gojencev, ki jih je poučevala Slavica Alojzija Pokorn. Iz korektno izpolnjenega Kataloga za individualni pouk lahko ugotovimo, da so se gojenci kitarškega oddelka učili iz *Kitarske šole* Karla Hladkyja, igrali pa so tudi dela klasikov kot so Matteo Carcassi, Mauro Giuliani in drugih. Decembra leta 1947 je bilo v Glasbeni šoli Kranj 255 gojencev, ki so jih po doseženih uspehih razdelili na dva oddelka. Tisti, ki so kazali posebno nadarjenost ali pridnost, so bili razvrščeni v umetniški, ostali in gojenci ljudskih glasbil skupaj s kitaro, pa v ljudsko prosvetni oddetek. Slavica Alojzija Pokorn je poučevala kitaro tudi v šolskem letu 1947/48, naslednje šolsko leto jo je zamenjal Viktor Fabiani.⁶⁰ V šolskem letu 1949/50, konec meseca septembra, so v Glasbeni šoli Kranj ukinili oddetek za ljudske instrumente ter 96 gojencev tega oddelka preusmerili v glasbeno šolo Sindikalno kulturno-umetniškega društva (SKUD) France Prešeren.⁶¹ Glasbena šola društva je pričela z rednim poukom 1. oktobra 1949, od vpisanih 85 sta se 2 gojenca učila igranja kitare. V šoli so imeli svoj odbor, predsednika, tajnika blagajnika in strokovnega vodjo.⁶² Strokovni vodja šole je bil nekaj let Peter Lipar, sicer tudi ravnatelj Glasbene šole Kranj, ki je s svojimi bogatimi izkušnjami pripomogel, da se je glasbena šola društva dobro razvijala tako v organizacijskem kot tudi strokovnem smislu. Od leta 1950 do vsaj 1959 je kitaro poučeval Anton Borovnica. V šolskem letu 1950/51 je imel 20 učencev, kasneje pa je število še naraščalo.⁶³ Zgledno sodelovanje med šolama se kaže z javnimi produkcijami, na katerih so občasno skupaj nastopili gojenci obeh šol. Kitaristi so se večkrat predstavili s skladbami za kitaro solo, komorno s petjem ali pa v orkestru,

⁵⁸ Prav tam, str. 294.

⁵⁹ Drago Hasl, *Zgodovina glasbene šole v Ptuj: k 40. obletnici slovenske glasbene šole*, n. d., str. 34.

⁶⁰ SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 21, Poročila Glasbene šole Kranj »VLRS-Ministrstvu za prosveto, odsek za glasbo« za mesece od oktober 1946 do junij 1947. SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 22, Katalog za individualni pouk.

⁶¹ SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 21, Kronika glasbene šole za leto 1949/50. Videno tudi v Lilijana Kunst Dolgan, »Oris razvoja Glasbene šole v Kranju«, *Glasbena šola v Kranju: ob petdesetletnici obstoja in delovanja*, Kranj: Glasbena šola, 1959, str. 33.

⁶² SI ZAL KRA 478, ZKO. Kr. št. 18, Tomc Štefka (tajnik), *Razvoj sindikalno kulturno umetniškega društva »France Prešeren« Kranj, kateri se je ustanovil 28. septembra 1948. leta v Kranju*, Kranj, 19. 5. 1950.

⁶³ SI ZAL KRA 506, ZKO. Kr. št. 19, Zapisnik seje odbora glasbene šole SKUD-a »France Prešeren« Kranj z dne 5. 5. 1951.

največkrat z deli, ki so bila avtorske skladbe ali priredbe njihovega učitelja Antona Borovnice.⁶⁴

Žal pa v tem obdobju, ko niti državne oblasti, niti vplivna imena slovenske glasbe, kitari niso bili naklonjeni, tudi vodilni slovenski kitaristi niso bili enotni. Že prej in tudi v času druge svetovne vojne sta bila Karel Hladky in Stanko Prek najbolj prepoznavna slovenska kitarista, ki sta v času druge svetovne vojne zgledno sodelovala. Obdobje med letoma 1946 in 1960 pa je bilo po besedah Tomaža Šegule zaznamovano s pripadniki dveh nasprotnojuočih si kitarskih šol. Prvi so se formirali okrog kitarista Karla Hladkyja, drugi pa okrog Stanka Preka. Izmed starejših kitaristov sta bila Hladkyjevemu taboru privržena Stane Kranjc in Jože Turšič, med mlajšo generacijo pa Hladkyjeva učenca Hubert Schara (1938–1990), Vlado Arhar ter njegov učenec Ljudmil Rus. Zagovorniki Prekove šole so bili precej manj enotni. Med njimi je bil najvidnejši predstavnik Anton Čare (1933), kasneje sta se mu pridružila Prekova učenca Tomaž Šegula (1941) in Primož Soban (1946–2004).⁶⁵

Tudi v tem času so nastale nove slovenske kitarske začetnice. Leta 1950 je izšla v Ljubljani v Državni založbi Slovenije dvojezična *Šola za kitaro - Škola za gitaru 1* avtorja Stanka Preka, ki je, kot piše na naslovnici, namenjena šolam in samoukom. Napisana je po zgledu Carcassijeve šole I. del in je bila ob izidu najpopolnejša izmed vseh slovenskih začetnic dotlej. Prvič je začetnica opremljena tudi s sliko, ki ponazarja klasično držo kitare, kar je zlasti pomembno za samouke. Opisu kitare sledi obsežnejše poglavje *Teoretični del* s podnaslovi, kjer avtor obravnava zgodovino kitare, držo kitare, udarjanje po strunah, prijeme na ubiralki, menjalni udar, udarjanje akordov, prečni (baree) prijem, imena polj, uglasitev in notno pisavo. Besedilo in tudi nekaj terminologije v tem delu učbenika je zelo podobno zasnovano tistemu iz *Kitarske šole za začetnike* Adolfa Gröbminga, kar pomeni, da si je Stanko Prek pri pisanju svoje začetnice zagotovo pomagal tudi s prvo slovensko šolo kitaro. Teoretičnemu delu sledi praktični z imeni praznih strun ter oznakami za prste desne roke. Temu sledijo tehnične vaje po praznih strunah, nato pa še akordične vaje. Šola se nadaljuje z lekcijami, napisanimi v različnih tonalitetah, ki si sledijo po kvintnem zaporedju do štirih višajev ter F-dur, a, e in d-mol. Vsaka lekcija se prične z lestvico, kadenco in nadaljuje z nekaj vajami v isti tonaliteti. Zadnji del je namenjen razlagi in vajam za spremljanje pesmi, učbenik pa se konča s Schubertovo *Serenado* za glas in kitaro.⁶⁶ Stanko Prek je leta 1952 pri isti založbi izdal še drugi del šole, ki je tako v tehničnem kot tudi vsebinskem smislu nadaljevanje prvega dela.

Postopno vključevanje kitare glasbene šole

Kljub velikem pomanjkanju ustreznega kadra so v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, pod velikim pritiskom za učenje kitare zainteresirane mladine in njihovih staršev, pristojni pristali na postopno vključevanje kitare v glasbene šole, in sicer v oddelek za ljudske instrumente. Kitara je namreč kmalu po vojni dobila status ljudskega glasbila, ki se ga

⁶⁴ SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 27, *Spored 2. revije instrumentalnih skupin, ki bo v petek, 6. februarja 1959 ob 20. uri v Prešernovem gledališču.*

⁶⁵ Tomaž Šegula, *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.

⁶⁶ Stanko Prek, *Šola za kitaro – Škola za gitaru I*, Ljubljana: DZS, 1950, str. 10.

kasneje še dolgo ni znebila. Tako so se v Sloveniji in tudi v drugih republikah nekdanje Jugoslavije, razen v Srbiji, kjer je bil viden vpliv kitarista dr. Jovana Jovičića (1926–2013), začeli odvijati seminarji za vzgojo kitarskih pedagogov. Vodil jih je Stanko Prek, po mnenju mnogih edini v nekdanji državi z ustrežno izobrazbo in znanjem. Seminarji so potekali teden dni, ob zaključku pa so slušatelji opravili izpit, potreben za dokvalifikacijo za poučevanje kitare v glasbenih šolah. Dva podobna enotedenska seminarja, ki so ju ob koncu z izpiti opravili vsi navzoči slušatelji, sta potekala tudi na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje (ZGIBI). Matija Tercelj, takratni ravnatelj ZGIBI-ja, je kasnejše morebitne ponovitve seminarjev preprečil, saj se mu je tak način »proizvodnje kitarskih pedagogov« zdel neprimeren in nedopusten.⁶⁷

V Glasbeni šoli Moste-Polje so v šolskem letu 1959/60 med prvimi poleg harmonike in baleta uvedli tudi kitaro, ki jo je sprva poučeval Stanko Prek. Naslednje leto ga je zamenjal Ljudmil Rus, ki je takoj uvedel individualni pouk dvakrat tedensko po 30 minut, s čimer je kitara na tej šoli postala enakovredna drugim instrumentom.⁶⁸ V Nižji glasbeni šoli pri Srednji glasbeni šoli v Mariboru so s poukom kitare pričeli v šolskem letu 1962/63. Prvo leto je Olga Rojs poučevala 9 gojencev, število pa je že naslednje leto naraslo na 47.⁶⁹ Sredi šestdesetih let je število slovenskih glasbenih šol, kjer so poučevali kitaro, vztrajno naraščalo. V šolskem letu 1963/64 so s poukom kitare pričeli v Glasbeni šoli Radovljica in Vič-Rudnik v Ljubljana, v obeh šolah pa je kitaro poučevala Ivanka Nemeč. V Kranju je prvo leto poučevala kitaro Ljubica Višnar. V naslednjem šolskem letu se ji je pridružil Anton Čare, ki je poučeval individualni, Ljubica Višnar pa skupinski pouk kitare.⁷⁰ Tudi v Glasbeni šoli Franca Šturma in Moste-Polje v Ljubljani so uvedli pouk kitare v šolskem letu 1963/64, v obeh šolah pa jo je učil Ljudmil Rus.⁷¹ Istega leta je Tomaž Šegula pričel poučevati kitaro v Glasbeni šoli Domžale. Pred tem se je le eno leto učil igranja kitare pri Stanku Preku, v skupini petnajstih dijakov, v teoretsko-pedagoškem oddelku Srednje glasbene šole v Ljubljani. Zaradi odgovornosti do pedagoškega dela se je takoj intenzivno pričel učiti kitare pri Stanku Preku, že v šolskem letu 1964/65 pa ga je Matija Tercelj, ravnatelj Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje, angažiral za honorarno poučevanje skupinskega pouka kitare.⁷²

Stanko Prek je leta 1961 v šeste razrede osnovnih šol pričel uvajati eksperimentalni pouk glasbe s pomočjo kitare. V ta namen je leta 1966 napisal *Začetnico za kitaro*, izbor enoglasnih pesmic, opremljenih z ustreznimi akordičnimi simboli, kar pa je bilo dejansko delo takrat še nepoznanega Prekovega učenca Tomaža Šegule. Leta 1965 je Prek pričel poučevati kitaro na Pedagoški akademiji v Mariboru, do leta 1969 pa je na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani poučeval kitaro le še honorarno. Še pred tem je Anton Čare 11.

67 Prav tam.

68 Ljudmil Rus, *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*, n. d., str. 299.

69 Manja Flisar, *Sledi glasbe in plesa: šestdeset let Srednje glasbene in baletne šole Maribor*, Maribor: Srednja glasbena in baletna šola, 2006, 63, str. 172.

70 SI ZAL RAD/0113, š1, Katalogi individualnega in skupinskega pouka 1956–64, Glasbena šola Ljubljana Vič – Rudnik 1949–1999, (Ljubljana: Glasbena šola Vič – Rudnik, 1999), 36. SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 11, Zapisnik 1. redne (otvoritvene) konference učiteljskega zbora državne glasbene šole v Kranju, dne 3. septembra 1963. Zapisnik 2. konference učiteljskega zbora Glasbene šole Kranj, dne 29. oktobra 1964.

71 Ljudmil Rus, *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*, n. d., str. 299.

72 Tomaž Šegula, *Moja pot h kitari*. Zapiski Tomaža Šegule.

oktobra 1965 na Srednji glasbeni šoli Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani prvi diplomiral iz glavnega predmeta kitare.⁷³ Tomaž Šegula je diplomiral leta 1968, leto kasneje pa kot zadnji diplomant v dolgoletni Prekovi pedagoški karieri v Ljubljani še Primož Soban (1946–2004).⁷⁴ Stanko Prek je kasneje honorarno poučeval kitaro tudi na Srednji glasbeni šoli v Mariboru, od leta 1974 pa več let na Muzički akademiji v Zagrebu in bil prvi univerzitetni profesor kitare z ozemlja nekdanje Jugoslavije.⁷⁵

Preporod slovenske kitaristike in nastanek prvega enotnega učnega načrta za kitaro

Konec šestdesetih let prejšnjega stoletja je bil zaznamovan z začetkom preporoda slovenske kitaristike. Zaradi višjih ciljev, kot so urediti status kitare v glasbenih šolah, izdelati sodoben učni načrt, organizirati načrtno izobraževanje pedagoškega kadra, s čimer bi povzdignili kvaliteto kitare v Sloveniji in jo tako približali evropski ravni, so se predstavniki obeh nasprotujočih si šol združili in na ta način dali razvoju kitare na Slovenskem nov zagon. Hubert Shara in Ljudmil Rus, kot predstavnika Hladkyjeve šole, ter Tomaž Šegula in Primož Soban, kot predstavnika Prekove šole, so delovali v Ljubljani in bili po svojem znanju v precejšnji prednosti pred ostalimi kolegi z drugih koncev Slovenije.⁷⁶ Pri njihovem delu jim je bil v veliko pomoč Matija Tercelj, pedagoški svetovalec za glasbene šole in direktor ZGIBI Ljubljana.⁷⁷ Ta je 6. novembra 1968 sklical prvi sestanek aktiva učiteljev kitare, na katerem so udeleženci ocenili trenutno problematiko poučevanja kitare v slovenskih glasbenih šolah, si zastavili cilje za njen preporod, za vodjo aktiva pa izbrali Tomaža Šegulo.⁷⁸

Iz zapisnika seje aktiva lahko ugotovimo, da so v številnih slovenskih glasbenih šolah takrat že izvajali pouk kitare, vendar pa ne na enak način in brez usklajenega učnega načrta. Ponekod je potekal pouk skupinsko, drugje individualno, različno pa je bilo tudi trajanje šolske ure.⁷⁹ Navzoči so se strinjali, da kitara ni ljudsko glasbilo, ampak je popolnoma enakovredna ostalim glasbilom, ki jih poučujejo v glasbenih šolah. Način pouka kitare je potrebno poenotiti in ga izenačiti z ostalimi glasbili, za večjo prepoznavnost glasbila pa je potrebno organizirati javne koncerte in kitaro, kot solistično klasično glasbilo, promovirati tudi s pomočjo radia in televizije.⁸⁰ Aktiv kitaristov je ugotavljal, da večina pedagogov, ki poučuje kitaro, ni ustrezno izobraženih in usposobljenih ter jim je zato v zvezi s tem potrebno priskočiti na pomoč z rednimi seminarji, čim prej pa je potrebno izdelati kvaliteten učni načrt, ki bo poenotil pouk kitare v vseh slovenskih glasbenih šolah. Tomaž Šegula je predlagal komisijo za izdelavo učnega načrta, v kateri so sodelovali Anton Čare, Tomaž Habe, Miroslav Jablanov,

73 Tomaž Šegula, *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.

74 Tomaž Šegula, »In memoriam Primož Soban«, *EPTA bilten*, št. 10, Ljubljana: Glasbena šola Vič – Rudnik, 2005, str. 9.

75 Uroš Dojčinović, *Gitara na Balkanu*, n. d., str. 376.

76 Tomaž Šegula, *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.

77 Prav tam.

78 *Zapisnik z aktiva učiteljev kitare s področja ZPPS Ljubljana*, Ljubljana, 6. november 1968.

79 Prav tam.

80 Prav tam.

Ljudmil Rus, Hubert Schara, Tomaž Šegula in Matjaž Zorko.⁸¹ Sestava komisije se je iz leta v leto spreminjala in bila občasno razširjena tudi s kitarskimi pedagogi z mariborskega področja.⁸² Že naslednje leto, 12. aprila 1969, je Tomaž Šegula na seji aktiva kitaristov razložil predloge in smernice učnega načrta, ki sta ga v glavnem izdelala s Hubertom Sharo in ob posvetu z ostalimi slovenskimi predavatelji kitare. Upoštevala sta predvsem literaturo, ki je bila takrat na razpolago, predstavljeni učni načrt pa še ni bil dokončen ter odprt za spremembe in dopolnitve.⁸³ Največ problemov se je pokazalo pri sestavi učnega načrta za 1. razred, saj Prekova *Šola za kitaro 1*, ki jo je takrat uporabljala večina pedagogov, ni odgovarjala zahtevnosti tega razreda.⁸⁴ Tomaž Šegula je prav zato pripravil novo zbirko *Mladi kitarist*. Prvi zvezek temelji na otroku znanih pesmicah. Učence naj bi usmerjal v solistično igro in ne v spremljavo, na ta način pa je bil usklajen z novim nastajajočim učnim načrtom. Leta 1973 je Zavod Socialistične republike Slovenije za šolstvo uradno določil Tomaža Šegulo za vodjo delovne skupine, ki naj bi pripravila osnove učnega načrta za pouk kitare v glasbenih šolah.⁸⁵ Osnutek učnega načrta je bil že istega leta poslan kitarskim aktivom glasbenih šol Slovenije, ti pa so nanj odgovorili s predlogi in pripombami. Večina je bila do novega učnega načrta pozitivno naravnana, nasprotovali pa so mu privrženci Stanka Preka oziroma kitarski pedagogi iz Maribora ter profesor glasbene zgodovine Cvetko Budkovič, takrat tudi direktor glasbene šole Vič.⁸⁶ Omenjeni so se žal težko sprijaznili z novimi standardi in literaturo, ki jo je v naš glasbeni prostor uvajala »mlada garda ljubljanskih učiteljev kitare« z vodilnim Tomažem Šegulo. Učni načrt, ki je nastajal nekaj let, je bil večkrat dopolnjen in usklajen s konstruktivnimi pripombami slovenskih kitarskih pedagogov. Končno redakcijo učnega načrta je opravil Tomaž Šegula, 27. septembra 1979 pa ga je potrdil Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje.⁸⁷ Leta 1980 je bil Tomaž Šegula imenovan tudi za sestavljalca učnega načrta za kitaro za pridobitev izobrazbe v srednjem šolstvu.⁸⁸

Skladno s preporodom in v senci nastajanja prvega enotnega učnega načrta za kitaro je popularnost kitare na Slovenskem vztrajno naraščala. Največ zaslug je pripisati prav »mladi gardi ljubljanskih učiteljev kitare«, ki so s svojimi aktivnostmi pripomogli k večji prepoznavnosti tega šeststrunskega glasbila pri nas. Organizacija javnih koncertov domačih in tujih kitaristov, promocija kitare na radijskih postajah, udeležba na republiških in zveznih tekmovanjih je kitaro povzdignilo na raven, kot je dotlej še ni imela. To je spodbudilo nekatere slovenske skladatelje, ki sicer niso igrali kitare, da so svoj glasbeni opus dopolnili tudi z deli za kitaro. *Dva nocturna* Primoža Ramovša tako pomeni prelomnico v slovenski kitarski ustvarjalnosti, saj je to prvo kitarsko delo vidnejšega slovenskega skladatelja. Delo je nastalo leta 1967 in je istega leta izšlo pri nemški založbi Hans Gerig v Kölnu, krstno pa ga je izvedel nemški kitarist in skladatelj Siegfried Behrend

81 Prav tam.

82 Tomaž Šegula, »In memoriam Primož Soban«, *EPTA bilten*, n. d., str. 9.

83 *Zapisnik z aktivna učiteljev kitare s področja ZPPS Ljubljana*, Ljubljana, 12. april 1969.

84 Prav tam.

85 Tomaž Šegula, *Kitarska kronika 1968–1980*. Zapiski Tomaža Šegule.

86 *Zapisnik s sestanka strokovnega aktiva kitarskih pedagogov Slovenije*, Ljubljana, 20. marec 1974 in priloga *Vodjem delovnih skupin za pripravo učnih načrtov*, Ljubljana, 17. januar 1974.

87 Tomaž Šegula, *Kitarska kronika 1968–1980*. Zapiski Tomaža Šegule.

88 Prav tam.

(1933–1990) 16. oktobra leta 1967 v mestnem gledališču Theater am Turm v Frankfurtu.⁸⁹ Med najpomembnejša kitarska dela slovenskih skladateljev prav gotovo sodi tudi skladba *Due movimenti per chitarra* Alojza Srebotnjaka, ki je nastala leta 1976,⁹⁰ leto kasneje pa so delo založili pri priznani in ugledni založbi Suvini Zerboni v Milanu.⁹¹ Andrej Grafenauer (1958), ki je bil leta 1980 izbran za aktivnega tečajnika seminarja za klasično kitaro v razredu Abela Carlevara (1916–2001) na 8. mednarodnem srečanju kitaristov v Ville de Castres v Franciji, je nastopil na zaključnem koncertu prav s skladbo *Due movimenti*. Koncert je snemal francoski nacionalni radio.⁹²

Kitara v slovenskih glasbenih šolah zunaj naših meja

Slovenske glasbene šole že dlje časa delujejo tudi zunaj naših meja in na ta način pomembno popestrijo slovensko kulturno delovanje v zamejstvu, zlasti na dvojezičnih območjih. V Furlaniji in Julijski krajini je Glasbena matica aktivna na različnih lokacijah. Na Glasbeni matici v Trstu so s poukom kitare pričeli v šolskem letu 1956/57, v Gorici 1964/65, v Špetru (Benečija) 1978/79, v Kanalski dolini pa v šolskem letu 1979/80.⁹³ V Pliberku na avstrijskem Koroškem je Slovensko prosvetno društvo »Edinost« leta 1978 ustanovilo glasbeno šolo.⁹⁴ S poučevanjem kitare so pričeli takoj ob ustanovitvi šole, Branko Čepin pa je istega leta poučeval 9 kitaristov. Kasneje so oddelke slovenske glasbene šole širili še v nekatere druge kraje na širšem območju avstrijske Koroške. Leta 1984 so iz obstoječe glasbene šole formalno ustanovili društvo Glasbena šola na Koroškem, v njej pa so kitaro poučevali priznani slovenski pedagogi, kot so Andrej Grafenauer, Igor Saje, Andrej Varl, Nataša Bogataj in drugi.⁹⁵ Leta 2015 je glasbena šola postala 28. glasbena šola dežele Koroške in se imenuje Slovenska glasbena šola dežele Koroške/Slowenische Musikschule des Landes Kärnten. V njej se je v šolskem letu 2015/16 od 360 kar 101 gojencev učilo igranja kitare, poučevali pa so jih 4 pedagogi.⁹⁶

Kitara na Slovenskem od srede sedemdesetih let do sodobnosti

V sodobnosti zanimanje za kitaro na Slovenskem vztrajno narašča, čedalje boljši pa so tudi pogoji za pedagoško delo. Nov zagon in olajšanje pri poučevanju je kitarskim pedagogom doprinesel *Mladi kitarist I – začetnica za kitaro* Tomaža Šegule, ki je izšel leta 1972. Leto kasneje sta mu sledila še dva zvezka, *Mladi kitarist II – Tehnične vaje* z

⁸⁹ Primož Ramovš, *Zwei Nocturnes*, Köln: Musikverlag Hans Gerig, str. 3.

⁹⁰ Alojz Srebotnjak. Dostopno na spletnem naslovu: : <http://www.dss.si/srebotnjak-alojz.html> (obiskano: 15. 4. 2014.)

⁹¹ Tomaž Šegula, »Dela slovenskih skladateljev v izvedbi mojstra Andreja Grafenauerja« (spremnna beseda) v: Andrej Grafenauer - *Works of Slovenian Composers* (Ljubljana: Edition Bizjak, d. o. o., 1992), str. 5.

⁹² Tomaž Šegula, *Kitarska kronika 1968–1980*. Zapiski Tomaža Šegule.

⁹³ Pogovor s predstavniki Tajništva Glasbene matice v Trstu preko elektronske pošte z dne 7. 11. 2016. Korespondenco v hrani avtor.

⁹⁴ Zgodovina Slovenske glasbene šole dežele Koroške. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.glasbenasola.at/?page_id=20 (obiskano 6. 11. 2016).

⁹⁵ Telefonski pogovor z Romanom Verdelom, nekdanjim ravnateljem šole, z dne 20. 10. 2016 ob 13.06.

⁹⁶ Poročilo Slovenske glasbene šole dežele Koroške za šolsko leto 2015/16, Celovec: Slovenska glasbena šola dežele Koroške, 2016, str. 8–9.

etudami ter Mladi kitarist II – Izbor skladb, Mladi kitarist III – Izbor skladb je izšel leta 1975, *Mladi kitarist III – Tehnične vaje z etudami*, ki je sicer nastal že leta 1976, pa je zaradi nesoglasij z založniki izšel šele leta 1983.⁹⁷ Med letoma 1995 in 2000 je Šegula je svojo šolo *Mladi kitarist* popolnoma prenovil in takšna, kot je danes, obsega 8 zvezkov.

Sliki 8 in 9: Mladi kitarist I - Začetnica za kitaro iz leta 1972 in 1995



Vir: osebni arhiv

K višjim standardom kitare na Slovenskem so brez dvoma veliko prispevala tekmovanja in festivali kitare. Leta 1973 je potekalo 2. tekmovanje učencev glasbenih šol Slovenije, prvič pa je bila na tekmovanju zastopana tudi kitara. Na tekmovanju sta sodelovala le dva tekmovalca, in sicer Andrej Varl, učenec Tomaža Šegule, in Ivan Rob iz GŠ Šempeter pri Novi Gorici, učenec Stojana Ristovskega. Na zvezno tekmovanje se je uvrstil le Andrej Varl, drugi kitarist pa je bil diskvalificiran.⁹⁸ Takšna tekmovanja so si nato sledila vsaki dve leti, na njih pa je sodelovalo vse več kitaristov iz Slovenije in republik bivše Jugoslavije.⁹⁹ Tekmovanja so doprinesla velik napredek h kakovosti igranja kitare, saj so si udeleženci tekmovanja in njihovi učitelji lahko izmenjali izkušnje, literaturo, nove tehnike igranja in podobno. TEMSIG (Komisija za glasbena tekmovanja Republike Slovenije) je kasneje in tudi v sodobnosti organizirala tekmovanje kitaristov vsako tretje leto, vmes so bila tekmovanja v komornih zasedbah. Poleg TEMSIGA so, po zgledu drugih tovrstnih kitararskih festivalov, med letoma 2004 in 2011 vsako leto v Murski Soboti organizirali festival kitare s tekmovanjem. Leta 2007 so mladi kitaristi tekmovali v Ljubljani v okviru mednarodnega tekmovanja ITHAKA, od leta 2012 pa se lahko

⁹⁷ Prav tam.

⁹⁸ Prav tam.

⁹⁹ Tomaž Šegula, *Kitarska kronika 1968–1980*. Zapiski Tomaža Šegule.

udeležijo tekmovanja v Krškem, ki ga organizirata Glasbena šola Krško in Društvo Antonio Torres. Na različnih lokacijah znotraj Slovenije občasno potekajo dnevi kitare, kot na primer v Postojni in Kopru, slovenski kitaristi pa se vsako leto udeležujejo tudi drugih mednarodnih tekmovanj izven Slovenije ter tudi tam dosegajo zavidljive rezultate.

Leta 1975 je na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani diplomirala prva generacija kitaristov iz razreda Tomaža Šegule. Med njimi Andrej Varl, Ljudmil Rus, Jurij Dolenc in Ljudmila Traven, ki so si s tem pridobili za tisti čas predpisano izobrazbo za poučevanje kitare v javnih glasbenih šolah.¹⁰⁰ V naslednjem desetletju srednješolski diplomanti kitare niso mogli nadaljevati študija v domovini, zato so nekateri izmed njih diplomirali na univerzah v tujini. Študij kitare na srednji stopnji je dolga leta potekal le v Ljubljani in nekoliko kasneje v Mariboru, danes pa ga izvajajo tudi na umetniških gimnazijah v Kopru, Velenju in Celju. Pouk poteka po posodobljenem učnem načrtu, ki ga je leta 2012 pripravil Jerko Novak, leta 2013 pa je Klemen Smolej pripravil posodobljeni učni načrt jazz kitara, program, ki ga od leta 1992 izvajajo na Srednji glasbeni šoli oziroma danes na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani.¹⁰¹

Leta 1985 so v Ljubljani na Akademiji za glasbo pod vodstvom Jerka Novaka (1957) in Igorja Sajeta (1954) uvedli študij kitare prve stopnje, ki je trajal dve leti. V prvem študijskem letu so bili v program vpisani trije redni študenti kitare, do študijskega leta 1987/88 pa se je število povečalo na 5. Prvi diplomant višješolskega programa kitare je bil Boris Šinigoj (mlajši), ki je diplomiral 24. junija 1987 pod mentorstvom Igorja Sajeta.¹⁰² V zimskem semestru študijskega leta 1992/93 je kitarski oddelek prevzel Andrej Grafenauer (1958). Zaradi potrebe po smiselni kontinuiteti srednješolskega programa, katerega je kot dolgoletni profesor kitare na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani dobro poznal, je obstoječi višješolski učni načrt kitare ustrezno popravil in nadgradil.¹⁰³ Leta 1994 je diplomirala prva generacija njegovih študentov, Barbara Gorkič, Ksenja Bizjak in Katja Porovne-Silič.¹⁰⁴ Slednji sta študij kitare nadaljevali na Univerzi za glasbo in upodabljaljoče umetnosti na Dunaju ter ga uspešno sklenili v razredu priznanih profesorjev Brigitte Zaczek oziroma Konrada Ragossniga. Še posebej se je izkazala Katja Porovne-Silič, ki je kot najboljša diplomantka kitarskega oddelka prejela posebno priznanje »Würdigungspreis«, ki ga podeljuje avstrijsko ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo.¹⁰⁵ Andrej Grafenauer si je kasneje prizadeval za ustrezno nadaljevanje začete procesa, s katerim bi obstoječi višješolski študijski program kitare nadgradil v univerzitetnega, kar pa je pogojevala tudi nova šolska zakonodaja. Leta 1996 je uspel z akreditacijo univerzitetnega študijskega programa kitare, s tem pa je kitara na Slovenskem

¹⁰⁰ Tomaž Šegula, *Kitarska kronika 1968–1980*. Zapiski Tomaža Šegule.

¹⁰¹ Zgodovina konservatorija za glasbo in balet Ljubljana. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.stevens-gitarre.de/albert-leben.htm> (obiskano 27. 8. 2015).

¹⁰² *Akademija za glasbo 1919–1939–1989*, Izdano ob petdesetletnici Akademije za glasbo in ob sedemdesetletnici konservatorija v Ljubljani, Ljubljana: Akademija za glasbo v Ljubljani, 1989, str. 12–13, 86.

¹⁰³ Osebni pogovor z Andrejem Grafenauerjem z dne 24. 11. 2016.

¹⁰⁴ *Akademija za glasbo 1919–1939–1989*, Izdano v počastitev osemdesetletnice konservatorija in šestdesetletnice Akademije za glasbo v Ljubljani, Ljubljana: Akademija za glasbo v Ljubljani, 2000, str. 61. V publikaciji, kjer so navedeni diplomanti kitare višješolskega študija za leto 1994, je Barbara Gorkič imenovana z dekliskim priimkom Uršič, Katja Porovne-Silič pa kot Barbara Porovne.

¹⁰⁵ Osebni pogovor s Katjo Porovne-Silič z dne 3. 12. 2016.

postala enakovredna drugim instrumentom, ki so tak status uživala že mnogo prej. Diplomanti višješolskega programa so lahko univerzitetni študij kitare pričeli z neposrednim vpisom v tretji letnik, dve leti kasneje pa je na Akademiji za glasbo v Ljubljani že diplomirala prva generacija univerzitetnih študentov kitare, in sicer Boris Štih, Nataša Črnugelj, Sašo Lamut, Klemen Smolej, Eva Hren, Anton Črnugelj in Barbara Gorkič.¹⁰⁶ Od leta 1997 poleg Andreja Grafenauerja na Akademiji za glasbo v Ljubljani poučuje kitaro tudi Tomaž Rajterič, leta 2004 pa se jima je pridružila še Katja Porovne-Silič. Vse od leta 1996 lahko študentje izbirajo med študijem kitare umetniške ali pedagoške smeri. Večina se jih zaradi lažjega zaposlovanja odloča za študij obeh smeri hkrati, vse do danes pa so mnogi uspešno sklenili študij kitare in s tem zapolnili vrzel ter slabo kadrovsko zasedbo, ki je še pred desetletjem vladala v slovenskih glasbenih šolah.¹⁰⁷ Vzporedno z visokošolskim študijem se je na Akademiji za glasbo v Ljubljani izvajal tudi podiplomski specialistični študij kitare, ki ga je do leta 2008 uspešno sklenilo sedem specializantov. Vpis na podiplomski študij je bil mogoč do leta 2009. Istega leta je bil skladno s prenovo visokošolskih študijskih programov uveden Bolonjski dvostopenjski študij, smer kitararstva pa odtlej poteka po dveh programih, in sicer Glasbena umetnost ter Instrumentalna in pevska pedagogika.¹⁰⁸

Od leta 1991 naprej v Sloveniji delujejo številne zasebne glasbene šole, večinoma brez koncesije, kot so *Muzikaviva*, *Citre*, *Promusica* in druge, ki gojijo pouk kitare na podoben način kot javne nižje glasbene šole, programsko pa so nekoliko bolj fleksibilne in prilagodljive posameznikovim željam ter sposobnostim. Na ta način je v Sloveniji dobro poskrbljeno za podmladek kitaristov, ki ima velike možnosti na vseh stopnjah za kvalitetno izobraževanje znotraj slovenskih meja.

Sklep

Razvojna pot poučevanja kitare v slovenskih glasbenih šolah se začne v prvi polovici 20. stoletja, precej kasneje kot pri nekaterih drugih, kitari bolj naklonjenih narodih, kjer ima kitararstvo mnogo daljšo in bolj bogato tradicijo kot pri nas. Sicer skromni zgodovinski viri pričajo o prisotnosti kitare na naših tleh že od konca 15. stoletja naprej, predvsem pa kažejo na njeno podrejenost v odnosu do drugih glasbil. Po koncu prve svetovne vojne je na Slovenskem delovalo le nekaj glasbenikov, ki so se zgolj ljubiteljsko ukvarjali s kitaro, igranja tega glasbila pa so se kot samouki naučili s pomočjo tujih kitararskih šol oziroma učbenikov. To je navdihnilo slovenskega skladatelja in pedagoga, kitararskega samouka, Adolfa Gröbminga (1891–1969), da je leta 1925 napisal prvi slovenski učbenik za kitaro z naslovom *Kitararska šola za začetnike, namenjena zlasti spremljavi petja*.

Zaradi vse večjega zanimanja za igranje kitare so se v tem obdobju na naših tleh pojavila prva podjetja za proizvodnjo in trgovanje s kitarami, pa tudi prve glasbene šole, v katerih so poučevali kitaro. V tridesetih let prejšnjega stoletja so v glasbeni šoli Železničarskega

¹⁰⁶ *Akademija za glasbo 1919–1939–1989*, Izdano v počastitev osemdesetletnice konservatorija in šestdesetletnice Akademije za glasbo v Ljubljani, Ljubljana: Akademija za glasbo v Ljubljani, 2000, 61. publikaciji, kjer so navedeni diplomanti kitare visokošolskega študija za leto 1998, je Nataša Črnugelj imenovana z dekliškim priimkom kot Nataša Krese, Barbara Gorkič pa z dekliškim priimkom Uršič.

¹⁰⁷ Prav tam, str. 38.

¹⁰⁸ Osebni pogovor z Andrejem Grafenauerjem z dne 14. 12. 2016.

društva Drava v Mariboru prvi pričeli s poukom kitare. Glasbena šola na desnem bregu Drave je delovala med letoma 1931 in 1941, ko je zaradi nemške okupacije prenehala. Še pred pričetkom druge svetovne vojne so med prvimi na Slovenskem pouk kitare uvedli tudi v glasbeni šoli Narodno-železničarskega glasbenega društva Sloga v Ljubljani. V času okupacije je v slovenskih glasbenih šolah pouk kitare potekal le v Ljubljani, v Glasbeni šoli Sloga ter na Srednji glasbeni šoli pri Glasbeni akademiji. V slednji je pouk kitare prvič stekel v šolskem letu 1941/42, poučeval pa ga je Stanko Prek, najvidnejši predstavnik slovenske kitaristike prve polovice 20. stoletja. Obdobje po koncu druge svetovne vojne do začetka šestdesetih let razvoju kitare na Slovenskem ni bilo naklonjeno. Kmalu po osvoboditvi je bil pouk kitare v slovenskih glasbenih šolah ukinjen, poučevali pa so jo le v okviru maloštevilnih kulturno-umetniških društev. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja se prične preporod slovenske kitaristike. Zaradi velikega porasta zanimanja za učenje kitare so kljub velikemu pomanjkanju ustreznega kadra pristojni pristali na postopno vključevanje kitare v glasbene šole, v oddelek za ljudske instrumente. Sredi šestdesetih let so tako številne slovenske glasbene šole že izvajale pouk kitare, vendar pa ne na enak način in brez usklajenega učnega načrta. Ponekod je potekal pouk skupinsko, drugje individualno, različna je bila dolžina šolske ure, večina pedagogov je bila brez ustrezne izobrazbe, izkušenj in znanja. Zaradi višjih ciljev, kot so urediti status kitare v glasbenih šolah, izdelati sodoben učni načrt, organizirati načrtno izobraževanje pedagoškega kadra, so se konec šestdesetih let slovenski kitarški pedagoški delavci združili in s skupnim delom dali razvoju kitare na Slovenskem nov zagon.

V sodobnosti zanimanje za kitaro vztrajno narašča, čedalje boljši pa so tudi pogoji za pedagoško delo. K temu je prav gotovo pripomogel Tomaž Šegula s svojo šolo *Mladi Kitarist*. Zbirka petih zvezkov je izšla med letoma 1972 in 1983, v letih 1995 in 2000 pa je avtor svojo šolo popolnoma prenovil in takšna kot je danes obsega osem zvezkov. Študij kitare na srednji stopnji so dolga leta izvajali le v Ljubljani in Mariboru, danes pa ga izvajajo tudi na umetniških gimnazijah v Kopru, Celju in Velenju. Leta 1985 so na Akademiji za glasbo v Ljubljani uvedli študij kitare prve stopnje, končno pa leta 1996 pod vodstvom Andreja Grafenauerja še univerzitetni študij kitare. S tem je kitara na Slovenskem postala enakovredna drugim instrumentom, ki so tak status uživala že mnogo prej, uspešna razvojna pot poučevanja kitare v slovenskih glasbenih šolah pa je lahko zgled vsem, ki si prizadevamo za podobno uspešnost tistih glasbil, ki takšnega razvoja vse do danes še niso dosegla.

Literatura

Bitenc, Peter. 1955. Še o glasbeni šoli »Sloge«. *35 let SKUD Tine Rožanc*, 17–20. Ljubljana: SKUD Tine Rožanc.

Bellow, Alexander. 1970. *The Illustrated History of the Guitar*. New York: Franco Colombo Publications.

Budkovič, Cvetko. 1995. *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

- B. p. Produkcija Glasbene šole »Drave«. *Mariborski večernik »Jutra«*, 16. 6. 1934, št. 137, str. 3.
- B. p. Javni nastopi Glasbene šole narodno-železničarskega glasbenega društva »Drave« v Mariboru. *Mariborski večernik »Jutra«*, 28. 5. 1936, št. 121, str. 2.
- B. p. Mladinski glasbeni nastopi. *Slovenec*, 12. 7.1944, št. 157, str. 3.
- B. p. Prva sklepna produkcija glasbene šole »Sloge«. *Jutro*, 6. 7.1944, št. 152, str. 4.
- B. p. Glasbeni naraščaj »Sloge«. *Jutro*, 11. 7.1944, št. 156, str. 3.
- Cvetko, Dragotin. 1962. *Academia Philharmonicorum Labacensis*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Cvetko, Dragotin. 1955. *Odmevi glasbene klasike na Slovenskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Danev, Simon. 1955. Spomini na prvih 12 let. *35 let SKUD Tine Rožanc*, str. 16, 17. Ljubljana: SKUD Tine Rožanc.
- Dojčinović, Uroš. 2012. *Gitara na Balkanu*. Beograd: Prosveta.
- Evans, Tom in Evans, Mary Anne. 1978. *Guitars : music, history, construction and players: from the Renaissance to rock*. London: Paddington press.
- Flisar, Manja. 2006. *Sledi glasbe in plesa: šestdeset let Srednje glasbene in baletne šole Maribor*. Maribor: Srednja glasbena in baletna šola.
- Golob, Vlado. 1955. Glasbena šola železničarskega glasbenega društva »Drava«. *Srednja glasbena šola Maribor - 10 let v svobodi*, str. 23–24.
- Grunfeld, Frideric. 1969. *The Art and Times of the Guitar*. New York: The Macmillan Company.
- Gröbming, Adolf. 1925. *Kitarska šola za začetnike*. Ljubljana: Minka Modic.
- Hasl, Drago. 1959. *Zgodovina glasbene šole v Ptuj: k 40. obletnici slovenske glasbene šole*. Ptuj: Šolski odbor glasbene šole. Maribor: SGŠ.
- Hladky, Karel. 1944. *Kitarska šola*. Ljubljana: Samozaložba.
- Koter, Darja. *Glasbilo na srednjeveški freski z gradu Podsreda*. Arhiv grad Podsreda - iz dokumentacije Kozjanski park (Pridobljeno po elektronski pošti dne 18. 2. 2014).
- Kranjc, Stane in Turšič, Jože. 1942. *Kitarska šola*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna d. d.
- Kunst Dolgan, Lilijana. 1959. *Glasbena šola v Kranju: ob petdesetletnici obstoja in delovanja*. Kranj: Glasbena šola.
- Podbregar, Franc. 1955. Nekdanji zborovodja in predsednik pripoveduje. *35 let SKUD Tine Rožanc*. Ljubljana: SKUD Tine Rožanc.
- Prek, Stanko. 1950. *Šola za kitaro I/Škola za gitaru I*. Ljubljana: DZS.
- Rauter, Branislav. 2012. *Skladatelj, kitarist in kitarski pedagog Fernando Sor*. Diplomsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.

- Rus, Ljudmil. 2009. *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*. Ljubljana: Forma 7.
- SI ZAL DOM 27/1, ObLO Mengeš, t. e. 3, a. e. 110.
- SI ZAL DOM 24/2, ObLO Mengeš, t. e. 28, a. e. 260.
- SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 21.
- SI ZAL KRA 90, Glasbena šola Kranj, Š. 22.
- SI ZAL KRA 478, ZKO. Kr. št. 18.
- SI ZAL KRA 506, ZKO. Kr. št. 19.
- SI ZAL LJU 500 (M. F. - 355 Gröbming, Adolf).
- SI ZAL RAD/0113, š1.
- Stopar, Ivan. 1999. *Grad Podsreda med včeraj, danes, jutri*. Celje: Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine.
- Summerfield, Maurice Joseph. 2002. *The Classical Guitar-Its Evolution and Its Players Sinc 1800*. Blyndon on Tyne: Ashley Mark Publishing Company.
- Šegula, Tomaž. 2005. In memoriam Primož Soban. *EPTA bilten*, zv. 10, str. 9.
- Šegula, Tomaž. *Kitara v Sloveniji 1925–1968*. Zapiski Tomaža Šegule.
- Šegula, Tomaž. *Kitarska kronika 1968–1980*. Zapiski Tomaža Šegule.
- Šegula, Tomaž. Osebni pogovor. Ljubljana, 10. oktober in 17. oktober 2013.
- Šegula, Tomaž. *Moja pot h kitari*. Zapiski Tomaža Šegule.
- Tyler, James in Sparks, Paul. 2009. *The Guitar and Its Music from the Renaissance to the Classical Era*. New York: Oxford University Press.
- Vale, Giuseppe. 1943. *Itinerario di Paolo Santonino in Carnita, Stiria e Carniola negli anni 1485–1487*. Vatikan: Biblioteca apostolica Vaticana.
- Zapisnik z Aktiva učiteljev kitare s področja ZPPS Ljubljana*, Ljubljana, 6. november 1968.
- Zapisnik Aktiva učiteljev kitare s področja ZPPS Ljubljana*, Ljubljana, 12. april 1969.
- Zapisnik z Aktiva učiteljev kitare s področja ZPPS Ljubljana*, Ljubljana, 4. april 1970.
- Pripombe glasbenih šol k osnutku učnega načrta*, Ljubljana, 15. februar 1974.
- Zapisnik s sestanka Republiške komisije za končno redakcijo predloga učnega načrta*, Ljubljana, 2. marec 1974.
- Zapisnik s sestanka Strokovnega aktiva kitararskih pedagogov Slovenije*, Ljubljana, 20. marec 1974.

Summary

The path of development of teaching guitar in Slovenian music schools started in the first half of the 20th century, much later than in some other, more guitar-friendly nations, where guitar playing has much longer and richer tradition. Otherwise modest historical sources testify about guitar's presence in our region since the end of the 15th century, particularly showing its subordination in relation to other instruments.

At the end of World War I in Slovenian territory there were only a few musicians playing the guitar on amateur level, they were self-taught by foreign guitar courses or textbooks. That inspired Slovenian composer and pedagogue, self-taught guitar player, Adolf Gröbming (1891-1969), to write the first Slovenian textbook for guitar in 1925, entitled *Kitarska šola za začetnike, namenjena zlasti spremljavi petja* (Guitar school for beginners, designed especially to accompany singing).

Because of increased interest in playing guitar there emerged first companies for the production and trading of guitars, as well as music schools where the guitar playing was taught. In 1930s, teaching of guitar first started in the music school of Railway Society Drava in Maribor. The music school on the right bank of the river Drava operated between 1931 and 1941, when due to the German occupation ended. Before the commencement of World War II, guitar lessons began as well in the Music school of National Railway Society Sloga in Ljubljana. During the occupation, in Slovenian music schools guitar lessons only took place in Ljubljana in the music school Sloga, and at the Secondary School of Music at the Academy of Music. In the latter, the teaching of guitar was for the first time performed in the school year 1941/42 and it was taught by Stanko Prek, the most prominent representative of Slovenian guitar playing of the 1st half of the 20th century. The period in the aftermath of World War II until the beginning of 1960s was unfavourable for guitar playing on the Slovenian territory. Soon after the liberation, the teaching of guitar in Slovenian music schools was abolished, it was taught only in the scope of cultural-artistic clubs. In 1960s began the revival of guitar playing in Slovenia. In spite of the lack of adequate human resources, under heavy pressure of the youth eager to learn the guitar and their parents, the responsible agreed on the gradual integration of the guitar into music schools in the department of folk instruments. In the middle of 1960s, a number of Slovenian music schools already implemented teaching of guitar, but not in the same way and without a coordinated curriculum. In some places the lessons were held as group classes, in other places as individual classes, the length of the lessons differentiated, the majority of teachers was without a proper education, experience and knowledge. At the end of 1960s, Slovenian guitar teaching staff joined together to fulfil higher objectives, such as regularization of the status of guitar at music schools, creation of modern curriculum, organisation of systematic training of pedagogical personnel, and with joint work enabled new impetus to the development of guitar playing in Slovenia.

In recent years interest in guitar playing is growing steadily, and the conditions for teaching are improving as well. To this certainly contributed Tomaž Šegula with his course *Young Guitar Player (Mladi Kitarist)*. The collection of five textbooks was issued

between 1972 and 1983; between 1995 and 2000 the author has entirely renovated his course which today comprises 8 textbooks. Guitar studies at the secondary level were for a long time held only in Ljubljana, and later in Maribor, but today they are also provided at the Arts High Schools in Koper, Velenje and Celje. In 1985, guitar studies of First Instance were introduced at the Academy of Music in Ljubljana, and finally, the university studies of guitar were introduced in 1996, led by Andrej Grafenauer. With it guitar playing in Slovenia became equal to other instruments that had enjoyed that status much earlier; successful development path of teaching guitar in Slovenian music schools at all levels could be an example for all who strive for similar success of those instruments to which such development has failed until now.